

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΑΣΙΛΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΔΕΣΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλίππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Γενικῆ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων, ΔΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Δ. ΓΡΑΦΕΙΑΔΟΥ, ὑποδ. τοῦ Ὁρφανοτροφείου Χατζηκώστα

ΕΝ ΤΗ ΗΜΕΔΑΠΗ

συνδρομὴ ἑτησίᾳ προπληρωτέα

δραχ. 6

Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦντας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν συστημένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Διδάκτορος τῆς Φιλοσοφίας, καὶ εἰδικῶς τῆς παιδαγωγικῆς, πρώην γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων τοῦ Κράτους, μέλους τακτικοῦ τοῦ ἐν Γερμανίᾳ συλλόγου τοῦ πρὸς διάδοσιν τῆς ἐπιστημονικῆς Παιδαγωγικῆς κλπ.

ΓΡΑΦΕΙΑ : Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16.

ΕΝ ΤΗ ΑΛΛΟΔΑΠΗ

Συνδρομὴ ἑτησίᾳ προπληρωτέα

φρ. χρ. 7

Ἀποστέλλεται διὰ συστημένῃς ἐπιστολῆς εἰς μονόγροσσα γραμματόσημα Τουρκίας (5 γρ. 1 φρ.)

Ἄριθ. 31.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26 Ἰουνίου 1895.

Ἔτος Γ'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ : Πρέπει οἱ δημοδιδάσκαλοι νὰ μετέχουσι τῶν ἐπιτροπειῶν. — Πρέπει νὰ ὑπάρχωσι ἐπιτόπια σχολικαὶ ἐπιτροπεῖαι. — Περί ἡμερώσεως τῶν μαθητῶν. — Πρέπει νὰ δέχονται οἱ δημοδιδάσκαλοι δῶρα ὑπὸ Α. Καταφυγιῶτου. — Παιδικὰ παρ' ἡμῖν ὑπὸ Ἐπαμ. Π. Ἀντωνοπούλου.

ΠΡΕΠΕΙ ΟΙ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΝΑ ΜΕΤΕΧΟΥΣΙ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΩΝ ἢ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ.

Γ.

Ὁ σχολικὸς νόμος τοῦ 1834 ἀποκλείει καὶ ἐκ τῶν ἐπιτοπίων ἐφορευτικῶν ἐπιτροπειῶν ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιακῶν καὶ νομαρχιακῶν τοὺς δημοδιδασκάλους. Τὸ τοιοῦτο συνέβαινε ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ καὶ εἰς ἄλλα Κράτη. Οἱ δημοδιδάσκαλοι τότε ἐθεωροῦντο ὡς ὑπὸ ἀλλοτρίων ἐξερτημένοι, ἐκτελοῦντες τὸ ἐπίπονον αὐτῶν ἔργον ὑπὸ φόβου τῶν ποινῶν, ἃς ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς αὐτοὺς αἱ παντοῖαι πολυώνυμοι σχολικαὶ ἀρχαὶ ἀνωτέραι καὶ κατώτεροι οἶαι ἦσαν, ἢ ἐπιτόπιος ἐπιθεωρητικὴ ἐπιτροπεῖα, ἢ ἐπαρχιακὴ ἐπιτροπεῖα, ἢ νομαρχιακὴ ἐπιτροπεῖα, ὁ ἐπαρχιακὸς δημοδιδάσκαλος, ὁ νομαρχιακὸς δημοδιδάσκαλος, ὁ γενικὸς ἐπιθεωρητής, ὁ ὑπουργός. Ἀλλὰ σήμερον τὸ ἔργον τοῦ δημοδιδασκάλου ἀνυψώθη εἰς ἔργον ἐμπιστοσύνης, ὥστε ὁ διδάσκαλος δὲν θεωρεῖται ὑπάλληλος τῆς πολιτείας, ἀλλὰ συνεργάτης ἐν τῇ ἀνατροφῇ τῶν τέκνων αὐτῆς, καὶ μάλιστα ὁ ἀριστος ἐκ τῶν συνεργατῶν αὐτῆς, διότι περὶ τὸ ἔργον, ὅπερ ἀσκεῖ, κατέγινε εἰδικῶς ἐν Διδασκαλείοις καὶ γινώσκει καὶ τὸν σκοπὸν ὃν ἐπιδιώκει καὶ τὰ μέσα, ἅπερ ἄγουσι πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐκλέγῃ καὶ χρησιμοποίῃ προσηκόντως. Διὰ τοῦτο εἶναι ἢ ὑπηρεσία τοιοῦτου πεφωτισμένου διδασκάλου καὶ ἐν τῇ διοικῆσει τῶν σχολείων μάλιστα τῶν χω-

ρίων πολῦτιμος καὶ ἀναγκαιοτάτη. Ὑπὸ τοιούτων κέψεων ἀγόμεναι καὶ αἱ νεώτεροι σχολικαὶ νομοθεσίαι τῶν προηγμένων κατὰ τὴν παιδείαν Κρατῶν τῆς Εὐρώπης περιέλαβον ἐν τοῖς μέλεσι τῶν σχολικῶν ἐπιτροπειῶν καὶ τὸν διδάσκαλον. Παρ' ἡμῖν δὲ εἶναι τὸ πρᾶγμα ἐτι ἀναγκαιότερον νὰ γίνῃ, διότι ἐκ τῶν ἀποτελούντων τὴν ἐπιτροπεῖαν μελῶν ὁ διδάσκαλος εἶνε τὸ μᾶλλον πεφωτισμένον καὶ τὸ ἔχον τὸ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον νὰ εὐδοκίμησῃ τὸ σχολεῖον. Τὰ καθήκοντα δὲ τῆς ἐφορευτικῆς ἐπιτοπίου τῶν σχολείων ἐπιτροπεῖα καὶ πάσης ἄλλης ἀνωτέρας, οἰονδήποτε ὄνομα καὶ ἀν φέρῃ, δὲν εἶναι μόνον νὰ ἐπιτηρῇ καὶ ἐλέγῃ τὴν ἐργασίαν τῶν διδασκάλων, ἀλλὰ νὰ φροντίζῃ περὶ πλείστων ἄλλων ἐπίσης σπουδαίων π. χ. περὶ τῆς ἰδρύσεως σχολείων, περὶ διοργανισμοῦ αὐτῶν, περὶ προικοδοτήσεως αὐτῶν καὶ καθόλου περὶ πάντων, τὰ ὅποια καθιστῶσι δυνατὴν τὴν εὐδοκίμησιν τῶν σχολείων. Ἐὰν π. χ. ἐξετάσωμεν τὰ καθήκοντα τῆς ἐπιτοπίου ἐφορείας τῶν σχολείων, ἧτις δὲν πρέπει νὰ λείπῃ ἀπὸ κανὸν σχολεῖον καὶ ἧτις παραδόξως δὲν περιέχεται εἰς τὸ νέον νομοσχῆδιον τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, βλέπομεν ὅτι τὰ καθήκοντα αὐτῆς εἶναι ἢ διαχείρισις τῆς ἀκινήτου περιουσίας τοῦ σχολείου, ἢ φροντίς, περὶ συντηρήσεως τοῦ σχολείου καὶ προμηθείας τῶν καταλλήλων σκευῶν καὶ ὀργάνων, ἢ ἐξεύρεσις πόρων πρὸς οἰκοδομὴν σχολικοῦ κτιρίου ἢ κατάλληλον τροποποίησιν τοῦ ὑπάρχοντος ἢ πρὸς εὐπρεπῆ τοῦτου παράστασιν ἢ πρὸς πληρωμὴν τῆς μισθοδοσίας τοῦ δημοδιδασκάλου ἐνὸς ἢ καὶ πλείοτέρων, ἢ φροντίς πρὸς ἀνελλιπῆ φοίτησιν τῶν μαθητῶν καὶ ἢ καταγγελία τῶν δυστρο-

πούντων γονέων ἢ κηδεμόνων πρὸς τὰς ἀρμοδίους ἀρχὰς διὰ τὰ περαιτέρω, καὶ πολλὰ ἄλλα, ἃ ἐνταῦθα παραλείπομεν, πάντα ταῦτα δύνανται ἀναμφιβόλως καλλίτερον νὰ γίνωσιν, ἂν ἐν τῇ ἐπιτροπείᾳ συνυπάρχη καὶ ὁ διδάσκαλος.

Ἐπειτα εἶναι κοινῶς παραδεδεγμένον ὅτι ἐν πάσῃ ἐπιτροπείᾳ πρέπει νὰ ἀντιπροσωπεύονται πᾶσαι αἱ ἐνδιαφερόμεναι δυνάμεις. Ὡς τοιαῦται δὲ ἐν τῇ ἀνατροφῇ τῶν παιδῶν εἶναι ἡ οἰκογένεια κατὰ πρῶτον λόγον, κατὰ δεύτερον δὲ ὁ δῆμος, ἡ πολιτεία, ἡ ἐκκλησία, ἡ παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη. Διὰ τοῦτο νομίζομεν ὅτι ἐν πάσῃ διοικητικῇ τῶν σχολείων ἐπιτροπείᾳ καὶ κατωτέρα καὶ ἀνωτέρα πρέπει νὰ ἀντιπροσωπεύονται πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὗται, ὃ δὲ δημοδιδάσκαλος ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς παιδαγωγικῆς δὲν πρέπει ἐξ οὐδεμιᾶς τούτων νὰ λείπη. Τοῦτο ἀπαιτεῖ τὸ συμφέρον τῶν σχολείων, τοῦτο ἀπαιτεῖ καὶ ἡ ὀφειλομένη εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους τιμὴ. Οἱ δημοδιδάσκαλοι δὲν πρέπει νὰ θεωρῶνται μισθωτοὶ χειρῶνακτες, οὓς νὰ δύναται κατὰ βούλησιν ὁ δεσπότης αὐτῶν νὰ ἀπολύῃ ἢ νὰ μεταθέτῃ ἢ νὰ ἐπιπλήτῃ ἢ νὰ τιμωρῇ διὰ προστίμου ἢ ἄλλας νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς αὐτοὺς ποινάς, τοιοῦτοι οὐδέποτε πρέπει νὰ θεωρῶνται οἱ δημοδιδάσκαλοι, ἀλλ' ἐργάται τοῦ ἐθνικοῦ μεγάλου διὰ τῆς μορφώσεως τῶν πολιτῶν. Ὁ μέγας τῆς 16 ἑκατονταετηρίδος φιλόλογος Ἐρασμος (1467—1526) γράφει περὶ τοῦ διδασκαλικοῦ ἀξιώματος πρὸς διδάσκαλόν τινα Σάπιδον παραπονούμενον τοὺς ἐξῆς ἀξιωματικὰς λόγους.

«Ὅτι ἡ μετρά σου εἶναι πολύμοχθος, δὲν ἀντιλέγω, ἀλλὰ τοῦτο ἀρνούμαι διαρρηδῆν ὅτι αὕτη εἶναι τραγικὴ καὶ οἰκτρὰ, ὡς λέγεις. **Τὸ ἀξίωμα τοῦ διδασκάλου ἔρχεται εὐθύς μετὰ τὸ τοῦ βασιλέως.** Ἡ ὑπολαμβάνεις ὅτι εἶναι μικρὸν πράγμα νὰ γνωρίσῃς εἰς τὸν νεαρὸν πολίτην ἐκ τῆς μικρᾶς ἡλικίας τὰ κάλλιστα τῶν μαθημάτων καὶ τὸν Χριστόν; Ἄνθρωποι μικροὶ ἐνδέχεται νὰ καταφρονῶσι τὸ διδασκαλικὸν ἔργον, ὅπερ ἀναντιρρήτως εἶναι ἀξίωμα μεγαλειότατον. Οὐδεὶς ἄλλος εὐεργετῇ τὴν πολιτείαν μᾶλλον τοῦ μορφωτοῦ τῆς εὐπλάστου νεότητος. Καὶ μέγα μέρος τῆς ἐθνικῆς τιμῆς ὅτι δὲν ὑπολείπομεθα πνευματικῶς τῶν ἄλλων λαῶν, ὀφειλομεν εἰς διδασκάλους ἱκανοὺς καὶ πιστοὺς».

Τοιαύτην καὶ ἡμεῖς ἔχομεν γνώμην περὶ τοῦ διδασκαλικοῦ ἀξιώματος καὶ θεωροῦμεν τοὺς διδασκάλους ἀξίους τῆς τιμῆς νὰ συνεδρεύωσι μετὰ τῶν ἄλλων ἐπιτρόπων τῶν σχολείων φροντίζοντες ἵνα τὸ σχολεῖον ἀπροσκόπτως ἐργάζεται πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτοῦ.

Ἐν τοῖς ὑποβληθεῖσι νομοσχεδίοις τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ὁ δημοδιδάσκαλος ἀπεκλείσθη

ἐκ πασῶν τῶν ἐπιτροπειῶν, νομίζομεν δὲ ὅτι εἶναι δίκαιον καὶ συμφέρον τῶν σχολείων ἢ διατάξεις αὕτη νὰ συμπληρωθῇ.

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΑΡΧΩΣΙΝ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΟΙ, ΣΧΟΛΙΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΙ.

▲.

Κοινῶς ὑπάρχει παραδεδεγμένη γνώμη ὅτι αἱ ἐπιτόπιοι ἐφορεῖαι τῶν σχολείων, αἱ κατὰ τὸν νόμον τοῦ 1834 καθιστάμεναι ἐν παντὶ δημοτικῶν σχολείῳ οὐδαμῶς ἐξεπλήρωσαν τὸ καθήκον των. Καὶ αὗται, λέγουσιν, ἀπεδείχθησαν φατριαστικαὶ συνερχόμεναι μόνον ἡσάκις πρόκειται νὰ γνωμοδοτήσωσι περὶ παύσεως ἢ μεταθέσεως διδασκάλων καὶ τοῦτο οὐχὶ διότι ὑπῆρχον λόγοι πραγματικοὶ ἐπιβάλλοντες ὡς καθήκον τὴν ἀποπομπὴν τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ διότι ἤθελον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ διδασκάλου νὰ τιμωρήσωσι τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ, οὔτινες ἀνήκον εἰς ἄλλην πολιτικὴν μερίδα. Ἡ ἐπὶ 60 ἔτη πείρα περὶ τῆς χρησιμότητος τῶν ἐπιτοπιῶν ἐφορευτικῶν ἐπιτροπειῶν τῶν σχολείων λέγουσιν ὑποδεικνύει τὴν ἀχρησίαν ἢ μᾶλλον τὸ βλαβερὸν αὐτῶν. Τὰς σκέψεις ταύτας τῶν οὕτω σκεπτομένων ἡμεῖς δὲν παραδεχόμεθα τὸ παράπαν, οὐδὲ δυνάμεθα, διότι δὲν ἐξεπλήρωσαν τὸ καθήκον των ὠρισμένα άτομα, νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οὐδὲν ἄτομον δύναται ἢ θέλει νὰ ἐκπληρώσῃ τοῦτο, καὶ ὅτι ἡ ἔλλειψις πάσης ἐπιτηρήσεως καὶ φροντίδος περὶ τῶν σχολείων εἶναι καλλιτέρα τῆς ἐπιτηρήσεως καὶ τῆς φροντίδος τῆς ἔστω καὶ ἐτελῶς γιγνομένης. Μοὶ φαίνεται δὲ ὅτι φρόνιμον εἶναι, πρὶν ἀποφανθῶμεν περὶ τῆς ἀχρησίας τῶν ἐφορευτικῶν ἐπιτροπειῶν τῶν σχολείων νὰ ἐξετάσωμεν διὰ τί αὗται δὲν ἐξεπλήρωσαν τὴν ἀποστολὴν των. Διότι ἐνδέχεται τὰ αἴτια τῆς ἀποτυχίας των νὰ εὐρίσκωνται οὐχὶ ἐν αὐταῖς, ἀλλ' ἄλλαχού καὶ ἡ διόρθωσις τότε εὐκόλως γίνεται, αἰρομένων τῶν αἰτίων.

Ἄς ἴδωμεν πῶς σχηματίζονται αἱ ἐπιτροπεῖαι αὗται. Κατὰ τὸ ἄρθρον 34 τοῦ Νόμου περὶ δημοτικῶν σχολείων τοῦ ἔτους 1834 καὶ κατὰ τὴν καθιερωθεῖσαν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας χρῆσιν ἐν παντὶ δημοτικῶν σχολείῳ ἐκλέγονται, ἂν μὲν δὲν εἶναι πρωτεύουσα δῆμου, ὁ δημοτικὸς πάρεδρος, ὁ ἐφημέριος καὶ δύο δημόται μέχρι τεσσάρων, ἂν ὅμως εἶναι πρωτεύουσα τοῦ δῆμου, τότε ἐκλέγονται ὁ δήμαρχος, εἰς τῶν ἱερέων, καὶ δύο ἢ τέσσαρες πολῖται, ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου. Τὰ καθήκοντα τῆς ἐπιτροπειᾶς ἀναγράφονται σαφῶς ἐν τῷ ἄρθρῳ 37. Εἶναι δὲ ταῦτα ἐν συνόψει τὰ ἐξῆς, φροντίζει περὶ συντηρήσεως τοῦ σχολείου, περὶ ἐκτελέσεως τῆς ὑποχρεωτικῆς διδά-

σκαλίας, περὶ τῶν χρεῶν τοῦ διδασκάλου, περὶ διαχειρίσεως τῆς ἀκινήτου περιουσίας τοῦ σχολείου. Ἐκ τούτων τὸ μὲν πρῶτον ἢ συντήρησις τοῦ σχολείου μάλιστα ἐν τοῖς χωρίοις ἦτο ἀκατόρθωτος, διότι ἡ ἐπιτροπεία αὕτη ἐστέρειτο χρημάτων, τὸ πολὺ δὲ ἠδύνατο νὰ ἀναφερθῇ εἰς τὸν δήμαρχον, ὅστις ἂν ἤθελε παρεῖχε τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην, ἂν ὅμως οὗτος δὲν ἤθελε ἢ δὲν εἶχε, ἡ ἐνέργεια τῆς ἐπιτροπειᾶς ἐν τούτῳ ἐσταμάτα πρὸ τοῦ ἀδυνατοῦ. Ὡς πρὸς δὲ τὸ δεύτερον περὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως τῶν μαθητῶν τοῦτο οὐδέποτε ἐγένετο ἐν Ἑλλάδι ἔργον, ὅσοι δὲ δήμαρχοι ἢ νομάρχαι ἦ καὶ ἐπιτροπεῖαι ἐφορευτικαὶ προεθυμῆθησαν νὰ ἐφαρμόσωσι πρὸς τοῦτο τὸν νόμον προσέκρουσαν εἰς ἀνυπερβλήτα προσκόμματα. Γινώσκω ὅτι ὁ δήμαρχος Βονίτης ἄλλοτε καὶ νῦν βουλευτῆς κ. Ἐπαμ. Σακελλαρόπουλος θέλων νὰ ἐκτελέσῃ καὶ κατὰ τοῦτο τὸ καθήκον του εὗρεν ἀκατανόητον ἢ ἐνοχον ὀλιγωρίαν παρὰ ταῖς δικαστικαῖς ἀρχαῖς. Οἱ καταγγελλόμενοι παρ' αὐτοῦ γονεῖς τῶν παιδίων διὰ τὴν παράλειψιν τοῦ καθήκοντος των νὰ μὴ στέλλωσι τὰ τέκνα των εἰς τὰ σχολεῖα, ὡς κελεύει ὁ νόμος, ἠ' ὠῶντο ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου, ὅστις διὰ τῆς ἀποφάσεώς του ταύτης ἐδίδασκε τοὺς συμπολίτας του νὰ ἀφίνωσι τὰ τέκνα των ἀγράμματα καὶ ἀπαιδαγώγητα. Ὅταν λοιπὸν ἡ ἰδέα τῆς ὑποχρεωτικῆς διδασκαλίας δὲν ὠρίμασεν ἀκόμη εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν ἀρχόντων, τί ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἡ ἐφορευτικὴ ἐπιτροπεία πρὸς τοῦτο;

Ὡς πρὸς τὸ τρίτον περὶ τῶν χρεῶν τοῦ διδασκάλου ἐν τῷ σχολείῳ ἡ ἐπιτροπεία ἦτο ἐντελῶς ἀναρμοδῖος μὴ οὖσα εἰς κατὰστασιν ἐν ταῖς πλείσταις περιστάσεσι νὰ γινώσκῃ περὶ ζητημάτων ἐκπαιδευτικῶν τί εἶναι ὀρθὸν καὶ τί εἶναι ἐσφαλμένον. Μόνον ὡς πρὸς τὴν συμπεριφορὰν τοῦ διδασκάλου πρὸς τοὺς μαθητὰς ἐντὸς τοῦ σχολείου καὶ πρὸς τὴν κοινωνίαν ἐκτὸς αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ γνώμην καὶ τὸ καθήκον τοῦτο τὸ ἐξήσκησε καταγγέλλουσα παρεκτροπὰς διδασκάλων πρὸς τὸ ὑπουργεῖον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐνάσκησιν τοῦ καθήκοντος τούτου ποικίλα περενεβλήθησαν προσκόμματα μάλιστα ἐκείθεν ὁπόθεν ἐδικαιοῦτό τις νὰ προσμένῃ ὑποστήριξιν. Ποσάκις εὐλογα παράπονα τῶν ἐπιτροπειῶν δὲν παρεβλέποντο καὶ πρὸς κοινὸν σκάνδαλον διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι διετηροῦντο εἰς τὰς θέσεις των, διότι εἶχον τὴν ὑποστήριξιν ἀνθρώπων ἰσχυρῶν, ἢν κατώρθονον διὰ πολλῶν καὶ διαφόρων μέσων νὰ ἀποκτήσωσι καὶ διατηρήσωσι; Ἡ δυνάμην νὰ ἀναφέρω ὄνομα τῆ παραδείγματα τῆς τοιαύτης πρὸς τὴν δικαίαν φωνὴν τῶν ἐπιτροπειῶν ἀδιαφορίας τῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ νομίζω ὅτι εἶναι περιττόν, διότι φρονῶ ὅτι ἡμιλίω πρὸς εἰδότας. Ὅταν λοιπὸν ἡ ἐπιτροπεία δὲν εἰσακούηται, τότε τί δικαιοῦται αὕτη ἄλλο νὰ πράξῃ ἢ νὰ οἰκτερῇ τὴν κατὰστασιν τῆς πατρι-

δος τῆς καὶ νὰ ἀφήσῃ τὰ σχολεῖα εἰς τὴν τύχην των ἢ εἰς τὸ ἔλεος τῶν ἀρχόντων ἢ εἰς τῆς θείας Νεμεσέως τὰς φοβεράς ἀποφάσεις; Ταῦτα λέγων δὲν ἐννοῶ νὰ ἀπαλλάξω ἐντελῶς πάσης εὐθύνης καὶ τὰς ἐφορευτικὰς ἐπιτροπεῖας διὰ τὴν κατὰστασιν τῶν σχολείων. Ἡξεύρω ὅτι οὐχὶ ἀπαξ καὶ αὗται ἐχρησίμευσαν ὡς ὄργανα καταδιώξεως τῶν διδασκάλων ἀδιαφοροῦσαι ἂν ἐκ τῆς καταδιώξεως ταύτης παρεβλάπτοντο τὰ συμφέροντα τοῦ σχολείου. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι τοιαῦται περιστάσεις εἶναι σπανιώταται, συνήθως δὲ συνέβαινε αἱ ἐπιτόπιοι ἐπιτροπεῖαι νὰ κήθωνται τοῦ σχολείου μᾶλλον ἢ ἡ ἀνωτάτη σχολικὴ ἀρχή. Ὡστε ἡμεῖς φρονούμεν ὅτι αἱ ἐπιτόπιοι ἐφορευτικαὶ ἐπιτροπεῖαι τῶν σχολείων, εἰ καὶ περὶ αὐτῶν ἐπικρατεῖ γενικῶς γνώμη ὅτι ἐφάνησαν ἀνίκανοι νὰ προστατεύσωσι τὰ συμφέροντα τῶν σχολείων, εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητος εἰς τὴν προκοπὴν τῶν σχολείων διότι ἂν ἐφάνησαν ὄντως αὗται ἀνίκανοι νὰ διασώσωσι τὰ σχολεῖα ἐκ τῆς ἐκλύσεως, ἡ αἰτία δὲν βαρύνει αὐτούς, ἀλλ' ἄλλους πολὺ ὑψηλότερον τούτων καθημένους, οὔτινες ἔχοντες τὴν δύναμιν ὑπὸ τῆς πολιτείας νὰ προστατεύσωσι τὰ σχολεῖα δὲν ἐκαίμον αὐτῆς τὴν προσήκουσαν χρῆσιν, καὶ διὰ τῆς ἀδραναείας των ἢ τῆς φατριαστικῆς διαγωγῆς των παρέλυσαν τῶν ἐπιτροπειῶν πᾶσαν ὑπὲρ τῶν σχολείων ἐνέργειαν καὶ ἐμάραναν τὸν ζῆλον αὐτῶν, ὥστε σήμερον νὰ κηρύττωσιν ὅτι αἱ ἐπιτροπεῖαι εἶναι ἀχρηστοί. Ἄλλως ὅμως θὰ ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἂν ἡ ἐπιτόπιος ἐφορεία ἀναλάβῃ οὐ μόνον ὠρισμένα καθήκοντα, ἀλλὰ καὶ ἐξουσίαν νὰ ἐκτελῇ τὰ καθήκοντα ταῦτα, χωρὶς νὰ παρεμβάλληται αὐτῇ πρόσκομμα ἄνωθεν. Παρατηρῶ ὅτι οἱ ναοὶ καὶ τῶν χωρίων καὶ τῶν πόλεων κτίζονται μεγαλοπρεπεῖς καὶ διατηροῦνται εὐπρεπεῖς καὶ ἐξωραίζονται διὰ τῶν ἐπιτρόπων, οὔτινες ἐργάζονται φιλοτιμίως πρὸς τοῦτο οὐδεμίαν ἄλλην ἀμοιβὴν λαμβάνοντες ἢ προσδοκῶντες ἢ τὸν ἔπαινον τῆς κοινωνίας καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἀφ' οὗ τὸ σύστημα τῶν ἐπιτρόπων εὐδοκίμη ἐν τοῖς ναοῖς, δὲν βλέπω διὰ τί νὰ μὴ ἐπιτυγχάνῃ ἐν τοῖς σχολείοις; Δὲν εἶναι ἄρα γε καὶ ἡ ἐργασία ἡ προσφερομένη πρὸς διατήρησιν τῶν σχολείων θεάρεστος ὑπηρεσία καὶ δὲν ὑπάρχουσι ἄρα γε ἄνθρωποι ἐν ἐκάστη κοινωνίᾳ ἔτοιμοι νὰ ὑπηρετήσωσι τὴν ἰδέαν τῶν σχολείων; Εἰς ἡμᾶς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοήσωμεν ἀληθῆ τῶν σχολείων αὐτοδιοίκησιν ἄνευ διοικήσεως τῶν σχολείων ὑπὸ τῆς κοινότητος αὐτῆς, ἄνευ μάλιστα συμμετοχῆς τῶν γονέων εἰς τὴν διοίκησιν τῶν σχολείων μάλιστα δὲ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ διδασκάλου. Ὁ λόγος, ὃν προσφέρουσιν ὅτι οἱ γονεῖς δὲν εἶναι εἰς κατὰστασιν νὰ διακρίνωσι τὸν καλὸν διδάσκαλον ὡς ἐστερημένοι παιδαγωγικῶν γνώσεων, δὲν εἶναι σπουδαῖος, διότι οὔτε ὁ δήμαρχος οὔτε τὸ δημοτικὸν συμβούλιον κατέχουσι τοιαύτας γνώσεις. Κατέχουσιν ὅμως οἱ γονεῖς ἄλ-

λο τι ὄπερ οὐδαμοῦ ἀλλαγῆς μετὰ τοσαύτης ἐντάσεως ἀναφαίνεται, εἶναι δὲ τοῦτο τὸ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῶν τέκνων των, ὄπερ γεννᾷ αὐτοῖς ἢ μεγάλη πρὸς αὐτὰ στοργή, καὶ ἢ στοργὴ αὕτη θὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς νὰ εὐρωσι τὸν καλλίτερον διδάσκαλον. Ἄλλως καὶ ἡ πολιτεία ἔχει καθήκον νὰ προνοῇ περὶ καλῆς μορφώσεως τῶν διδασκάλων, ὥστε οἱ ἐπίτροποι ἐκάστου σχολείου θὰ ἐκλέγωσι διδασκάλους ἀείποτε ἐκ τῶν διπλωματούχων τοιούτων. Μοὶ φαίνεται δὲ ὅτι λίαν ὑποτιμῶσι τὴν νοημοσύνην τοῦ λαοῦ οἱ ἀποφαινόμενοι ὅτι οὗτος δὲν δύναται νὰ διακρίνη τίς εἶναι καλὸς καὶ τίς κακὸς διδάσκαλος. Ἐάν τις ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν του συντονώτερον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου θὰ ἴδῃ ὅτι ἡ φήμη περὶ καλοῦ διδασκάλου διαδίδεται κατὰ πρῶτον λόγον ἐκ τῶν γονέων τῶν μαθητῶν καὶ ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ γονεῖς ἔχουσι περὶ τοῦ διδασκάλου τὴν ὀρθὴν πάντοτε γνώμη.

Ἐπειτα, ἀφ' οὗ ὁ λαὸς θεωρῆται ἰκανὸς νὰ ἐκλέγῃ τοὺς βουλευτὰς τῆς πατρίδος του, οἵτινες ἔχουσι ὑψίστα καθήκοντα νὰ ἐκτελέσωσι καὶ παρ' ὧν ἐξαρτᾶται ἡ ὅλη τύχη τῆς πατρίδος των, δὲν βλέπω διὰ τί δὲν εἶναι ἰκανὸς αὐτὸς οὗτος νὰ ἐκλέγῃ τοὺς διδασκάλους τῶν τέκνων των.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω νομίζομεν ὅτι ἀπεδείχθη ὅτι αἱ ἐπιτόπιοι τῶν σχολείων ἐπιτροπεῖαι πρὸς συντήρησιν καὶ προκοπὴν αὐτῶν εἶναι ἀπαραίτητοι. Ὑπολείπεται δὲ ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν πῶς πρέπει αἱ ἐπιτροπεῖαι αὗται νὰ συγκροτῶνται. Τὸ τοιοῦτο εὐκόλως ὀρίζεται, ἐάν μάθωμεν τίνες δυνάμεις εἶναι αἱ μᾶλλον τῶν ἄλλων ὑπὲρ τῶν σχολείων ἐνδιαφερόμεναι καὶ ἐν τῷ καταρτισμῷ τῶν ἐπιτροπειῶν φροντίσωμεν τὰς δυνάμεις ταύτας νὰ ἀντιπροσωπεύσωμεν ἀναλόγως τοῦ ἐνδιαφέροντος ἐκάστης.

Ἡ ὀρθὴ ἀνατροφή τῶν παιδῶν κατὰ πρῶτιστον λόγον ἐνδιαφέρει τοὺς γονεῖς αὐτῶν, οἵτινες ἐν τοῖς τέκνοις βλέπουσι τὸ εἶναι αὐτῶν παρατεινόμενον. Τοσοῦτον δὲ ἡ φυσικὴ πρὸς τὰ τέκνα ἀγάπη τῶν γονέων εἶναι μεγάλη, ὥστε ἐν κινδύνοις οἱ γονεῖς προέκριναν τὸν ἴδιον θάνατον, ἵνα σώσωσι τὰ τέκνα των. Καὶ ἡ στοργὴ αὕτη σκοπίμως ὑπὸ τοῦ πλάστου ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν γονέων ἐμπνευσθεῖσα συντελεῖ νὰ ἀναλαμβάνωσι προθύμως καὶ ἀγογγύστως οἱ γονεῖς πάντα πόνον πρὸς διατροφήν τῶν τέκνων των. Καὶ νομίζομεν ὅτι εἶναι παράδοξος τῶν φυσικῶν δικαίων τῶν γονέων πᾶσα διάταξις πολιτικὴ ἀποκλείουσα αὐτοὺς τῆς φροντίδος περὶ τοιαύτης ἢ τοιαύτης τῶν τέκνων των ἀνατροφῆς. Καὶ οὐχὶ μόνον πρέπει νὰ ἀντιπροσωπεύονται οἱ γονεῖς τῶν παιδῶν ἐν τῇ ἐπιτοπιῷ διοικήσει τοῦ σχολείου, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀντιπροσωπεύονται ἐπαρκῶς. Τὸ ἡμισυ τοῦλάχιστον τῶν μελῶν αὐτῆς πρέπει νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ γονεῖς τῶν παιδῶν.

Ἄλλ' ἐν τῇ ἀνατροφῇ τῶν νῦν ἀνθρώπων δὲν

δύναται νὰ μένη ἀπλοῦς θεατῆς ἡ πολιτεία, οὐδὲ πρέπει νὰ ἀφήσῃ νὰ κανονίζηται μονομερῶς ἡ ἀνατροφή αὐτῶν. Οἱ ἐν τοῖς σχολείοις ἀνατρεφόμενοι παῖδες αὐξηθέντες θὰ γίνωσι πολῖται, ὡς τοιοῦτοι δὲ ἔχουσι βαρυσήμαντα καθήκοντα νὰ ἐκπληρώσωσι πρὸς εὐδαιμονίαν τοῦ ὄλου. Ἄλλ' ὅπως γίνωσι καλοὶ πολῖται προαπαιτεῖται καλὴ αὐτῶν μόρφωσις ἐν τοῖς σχολείοις. Κατὰ ταῦτα ἡ πολιτεία καὶ καθήκον καὶ δικαίωμα ἔχει νὰ συμπράττῃ εἰς τὴν εὐδωσίαν τῶν σχολείων, νὰ ἐπαγρυπνῇ δὲ ὅπως πανταχοῦ λειτουργῶσι καλὰ σχολεῖα, νὰ ἐξαναγκάσῃ δὲ τοὺς παῖδας ἀμφοτέρων τῶν φύλων νὰ φοιτῶσιν ἐπὶ ὠρισμένα ἔτη εἰς αὐτὰ. Καὶ οὐ μόνον ταῦτα ἔχει καὶ καθήκον καὶ δικαίωμα νὰ ἐκτελέσῃ ἡ πολιτεία, ἀλλὰ καὶ διηνεκῶς νὰ ἐπιτηρῇ τὰ σχολεῖα διὰ καταλλήλων ἀνδρῶν ἐπιτηρῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον περιερχομένων τὰ σχολεῖα καὶ βλεπόντων ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν κατάστασιν αὐτῶν. Ἀφ' οὗ λοιπὸν τοιαύτην καὶ τοσαύτην ἔχουσι τὰ σχολεῖα σημασίαν διὰ τὴν πολιτείαν, ἢ συμμετοχὴ αὐτῆς ἐν τῇ ἐπιτοπιῷ τῶν σχολείων διοικήσει εἶναι ἀδιαφιλονίκητος.

Τρίτη ἐνδιαφερομένη διὰ τὴν καλὴν ἀνατροφήν τῶν παιδῶν εἶναι ἡ ἐκκλησία. Σκοπὸς αὐτῆς εἶναι ἡ ἐξημέρωσις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ μόρφωσις αὐτῶν πρὸς τὸ κατὰ Χριστὸν ζῆν, ὥστε νὰ ἀγαπῶσι τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὡς ἀδελφοὺς καὶ νὰ δεικνύωσι τὴν ἀγάπην αὐτῶν ἐν τῷ βίῳ περιορίζοντες τὴν δυστυχίαν καὶ εὐεργετοῦντες τοὺς ἐχονταξάνάγκην βοήθειας. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη ἐν τοῖς ἀνθρώποις προαίρεσις γεννᾶται, ὅταν οὗτοι τύχωσι καλῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, καὶ ἐν τῷ σχολείῳ. Διὰ τοῦτο ἐκ τῶν ὑψίστων αὐτῆς καθηκόντων πρέπει νὰ θεωρῇ ἡ ἐκκλησία τὴν ἐν τοῖς σχολείοις μόρφωσιν τῶν νέων εἰς τὸ κατὰ Χριστὸν ζῆν καὶ πολυτεύεσθαι. Κατὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀδιάφορον οὐδὲ πρέπει νὰ εἶναι εἰς αὐτὴν ἂν ὑπάρχωσι σχολεῖα καὶ ἂν ἐπιτυγχάνεται ὁ καθόλου προορισμὸς αὐτῶν καὶ μερικώτερον ἢ χριστιανικὴ αὐτῶν μόρφωσις. Καὶ ἡ ἀντιπροσωπεύσις τῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ ἐπιτοπιῷ ἐφορεῖα τῶν σχολείων εἶναι καὶ καθήκον καὶ δικαίωμα αὐτῆς.

Τετάρτη ἐνδιαφερομένη δύναμις εἶναι ἡ παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη. Ἀφ' οὗ σκοπὸς αὐτῆς εἶναι ἡ ἐξεύρεσις τῶν μέσων πρὸς ὀρθὴν ἀνατροφήν τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ μικρᾷ ἡλικίᾳ, καθήκον ἔχει νὰ φροντίσῃ ὅπως τὰ μέσα ταῦτα μὴ μένωσιν ἀχρηστοῦ ἐν παντὶ σχολείῳ. Καὶ ἡ σύμπραξις τῆς ἐπιστήμης τῆς παιδαγωγικῆς ἐν τῇ διοικήσει τῶν σχολείων εἶναι ἀπαραίτητον μέσον πρὸς εὐδωσίαν τῶν σχολείων.

Ἐξ ὧν ἀνωτέρω εἶπομεν φαίνεται ὅτι αἱ τὰ μάλιστα ἐνδιαφερόμεναι διὰ τὸ σχολεῖον δυνάμεις εἶναι τέσσαρες ἢ οἰκογένεια, ἡ πολιτεία (καὶ μερικώτερον ὁ δῆμος), ἡ ἐκκλησία, ἡ παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη. Ὡστε καὶ ἡ ἐπιτοπία τῶν σχολείων

ἐφορεῖα ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη ἐπιτροπεῖα ἀνωτέρα πρέπει νὰ ἀποτελεῖται ἐκ προσώπων ἐκ τῶν ἐνδιαφερομένων τούτων δυνάμεων. Κατὰ ταῦτα ἡ ἐπιτοπία τῶν σχολείων ἐφορεῖα δύναται νὰ ἀπαρτιζῆται ἐκ τεσσάρων γονέων ἐχόντων τέκνα ἐν τῷ σχολείῳ, ἐκ τοῦ ἱερέως, ἐκ τοῦ παρέδρου καὶ ἐκ τοῦ διδασκάλου ἢ ἐξ ἐνὸς διδασκάλου, ἂν ὑπάρχωσιν ἐν τῷ αὐτῷ σχολείῳ πλείονες.

ΠΕΡΙ ΗΜΕΡΟΣΕΩΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

(Συνέχεια ἰδὲ προηγούμενον φύλλ. 28).

Ἐν τῷ φύλλῳ τῷ 28 εἶπομεν ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀνατροφή τῶν μαθητῶν εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων τοῦ διδασκάλου καθηκόντων καὶ ὅτι σφάλματα τῶν μαθητῶν ἐν τῇ ἀνατροφῇ αὐτῶν ἐξω τοῦ σχολείου εἴτε πρὸς ἀνθρώπους εἴτε πρὸς τὴν φύσιν πρέπει νὰ γίνωνται ἰδιαίτερον τοῦ διδασκάλου μέλημα πρὸς νουθέτησιν καὶ διόρθωσιν τῶν μαθητῶν. Τὸ κυριώτατον δὲ μέσον πρὸς διόρθωσιν εἶναι ἡ κατάδειξις τοῦ ἀτοπήματος τοῦ διαπραχθέντος καὶ τὸ ἐντεῦθεν πηγάζον καθήκον νὰ ἐπανορθωθῇ μὲν τοῦτο ἐν τῷ παρόντι, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι νὰ ληφθῇ πρόνοια νὰ μὴ ἐπαναληφθῇ πλέον τοιοῦτο ἢ παρόμοιον. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ μαθηταὶ ἐξερχόμενοι τοῦ σχολείου θορυβοῦσι καὶ διαπληκτίζονται πρὸς ἀλλήλους διαιρούμενοι εἰς στρατόπεδα κατὰ συνοικίας ἢ διαπληκτίζονται πρὸς μαθητὰς ἄλλων σχολείων. Ὁ διδάσκαλος, ὡς ἴδῃ ὅτι τοιοῦτο συνέβη, πρέπει ἀμέσως, ὡς ἔλθωσιν οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ σχολεῖον, ἀφίνων κατὰ μέρος πᾶν ἄλλο μάθημα, νὰ καταδείξῃ εἰς τοὺς μαθητὰς ὅτι οἱ διαπληκτισμοὶ οὗτοι καὶ αἱ ἀπειροκαλίαι δὲν δηλοῦσι μαθητὰς σχολείου, οἵτινες πρέπει νὰ εἶναι εὐγενεῖς κατὰ τοὺς τρόπους, ἀλλ' ἀνθρώπους ἀγρίους, καὶ ὁ κόσμος δικαιοῦται νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὁ διδάσκαλος ἀμελεῖ νὰ διορθώσῃ τοὺς μαθητὰς. Ὡστε ἡ ἀνοίκειος αὕτη συμπεριφορὰ δὲν προσβάλλει μόνον τοὺς μαθητὰς, ἀλλὰ καὶ τὸν διδάσκαλον αὐτόν. Διὰ τοῦτο ἔκρινα καλόν, λέγει πρὸς αὐτοὺς, νὰ σᾶς ἐκθέσω πάντα ταῦτα καὶ νὰ σᾶς παρακαλέσω εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ ἐπαναλάβητε τοιαῦτα πράγματα. Σεῖς ὅλοι οἱ μαθηταὶ εἰσθε τῆς αὐτῆς καταγωγῆς, Ἕλληνες, σεῖς οὐμιλεῖτε τὴν αὐτὴν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν, σεῖς πιστεύετε εἰς τὸν αὐτὸν Θεόν, σεῖς ἔχετε πάντες τὴν αὐτὴν πατρίδα τὴν Ἑλλάδα, ἔτοιμοι νὰ ἀγωνισθῆτε ὑπὲρ αὐτῆς, ἐάν ἀδικηθῇ ἢ ὑβρισθῇ ὑπὸ ξένου. Ὡστε, ὡς βλέπετε, εἰσθε ὅλοι πολί-

ται τῆς αὐτῆς πατρίδος, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ εἰσθε πάντες ἠγαπημένοι καὶ ἕκαστος νὰ προσπαθῇ νὰ ὠφελῆσῃ, μηδέποτε ὅμως νὰ βλάψῃ τὸν ἄλλον. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἔγιναν καὶ τὰ σχολεῖα, ἵνα φωτισθῆτε καλλίτερον καὶ μάθητε νὰ ἀγαπάτε τὴν πατρίδα σας καὶ τοὺς συμπολίτας σας περισσότερον παντὸς ἄλλου. Ὑποθέτω ὅτι ἂν περιεπέσετε πρότερον εἰς τὸ σφάλμα τοῦτο, αἰτία εἶναι ὅτι δὲν ἠξεύρετε ὅτι τοῦτο εἶναι κακόν. Εἰς τὸ μέλλον ὅμως, ἀφ' οὗ τώρα γνωρίζετε ὅτι εἶναι κάκιστον πρᾶγμα τὸ νὰ δέρεσθε καὶ νὰ ὑβρίζεσθε, δὲν ἀμφιδάλλω ὅτι θὰ ἀποφεύγητε τοῦτο εἰς τὸ ἐξῆς καὶ θὰ συμβουλευντε καὶ ἄλλους παῖδας νὰ μὴ δέρωσι τοὺς συμπολίτας των. Τὴν ὁμόνοιαν δὲ συμβουλευεὶ καὶ ὁ Θεὸς λέγων «Τί ἄλλο εἶναι καλλίτερον καὶ θερμότερον ἢ νὰ συγκατοικῶσιν ἐν ὁμοноίᾳ μεταξύ των οἱ ἄνθρωποι; Ἡ ὁμόνοια εἶναι ἡ δρόσος, ἥτις ποτίζει καὶ αὐξάνει τὰ καλὰ τοῦ κόσμου. ἐν ᾧ ἡ διχόνοια ὡς μεγάλῃ λαύρα κατακαίει αὐτά.» Ὡστε ὁ κακῶς φερόμενος πρὸς τοὺς ἄλλους ἀμαρτάνει καὶ πρὸς τὸν Θεὸν αὐτὸν καὶ ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ τὴν κατάραν αὐτοῦ. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χωιστὸς λέγει ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ «Πᾶς ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. (Ματθ. V. 22). Ὅστις δὲ ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα σου, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. (Ματθ. V. 39). Διὰ τοῦτο, τέκνα μου, ἀποφεύγετε τὰς ἐριδας καὶ ἔχετε ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην μεταξύ σας· διότι τότε θὰ ἔχητε καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ διδασκάλου σας καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ γίνητε ἄνθρωποι καλοὶ καὶ εὐτυχεῖς.

Εἰς τὸ ἐξῆς λοιπόν, ὅταν σχολάζητε ἀπὸ τοῦ σχολείου σας, θὰ διευθύνεται ἕκαστος εἰς τὴν οἰκίαν του, χωρὶς νὰ τρέχη ἢ νὰ σπρώχῃ κανένα, χωρὶς νὰ θορυβῇ. Ὅλοι θὰ πηγαίνετε μετὰ τάξιν καὶ εὐκοσμίαν ὡς μαθηταὶ σχολείου, ὥστε ὁ κόσμος βλέπων νὰ λέγῃ· Πόσον φρόνιμα παιδιὰ εἶναι ὅσα φοιτῶσιν εἰς τὸ σχολεῖον ἐκεῖνο, καὶ πόσον καλὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ διδάσκαλος, ὅστις ἔκαμε τὰ παιδιὰ αὐτὰ φρόνιμα.

(ἀκολουθεῖ).

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΕΧΩΝΤΑΙ ΟΙ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΔΩΡΑ ;

Σεβαστέ μοι Κύριε

Γραμματιστῆς ἀπόφοιτος τοῦ ἐν ᾧ ἐργάζομαι Ὑποδιδασκαλείου, καὶ ἀπὸ τινων μηνῶν διατελῶν ὡς διδάσκαλος ἐν τινι μικρῷ χωρίῳ, μοὶ ἀπέτεινε

τὴν ἐξῆς ἐρώτησιν «Πρέπει νὰ δέχωμαι δῶρα παρὰ τῶν μαθητῶν ἢ ὄχι;» Εἰς τὴν ἐρώτησίν μου δέ, νὰ μοὶ διασαφήσῃ, ὅποια δῶρα ἐννοεῖ καὶ πῶς ταῦτα προσφερόμενα, μοὶ ἀπεκρίθη. «Χωρὶς ἐγὼ νὰ εἶπω τι, μοὶ προσφέρουσιν οἱ μαθηταί, ἄλλος μὲν ὀλίγα αὐγά, ἄλλος ὀλίγο κρασί, ἄλλος ψωμί, πότε δὲ καὶ πότε καὶ κἀνὲν κοτόπουλλον. Καὶ οὕτω διὰ νὰ εἶπω τὴν ἀλήθειαν καθ' ἐκάστην ἔχω κἀτι τι παρὰ τινος τῶν τεσσαράκοντα μαθητῶν μου, πρᾶγμα τὸ ὅποιον καὶ δὲν μὲ δυσαρεστεῖ καὶ πολὺ, ἀφοῦ μάλιστα ἐν τῷ χωρίῳ δὲν εὐρίσκω καθ' ἐκάστην τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα δι' ἀγοράς. Σὰς παρακαλῶ ὅμως νὰ μοὶ εἴπητε κατὰ πόσον ἐπιτρέπεται τοῦτο ὑπὸ παιδαγωγικῆν ἐποψίν ὡς πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦ διδασκάλου». Ἐπειδὴ δ' ἐγὼ συνέστησα αὐτῷ νὰ δέχεται τὰ τοιαῦτα δῶρα τὰ καὶ εὐχαρίστως διδόμενα, καὶ ἐπειδὴ τὸ αὐτὸ θὰ ἀπήντων πρὸς πάντα τοιοῦτόν τι ἐρωτήσαντα, ἐπιχειρῶ νὰ ἐκθέσω τὸν λόγον τοῦ ὅτι εἶμαι τῆς γνώμης τῆς παραδοχῆς τοιούτων δῶρων, καὶ οὐχὶ τῆς ἀντιθέτου, ἣν ἄλλοι τῶν συναδέλφων ἔχουσιν. Καλὸν δὲ θὰ ἦτο, ἵνα καὶ οἱ τὴν ἀντίθετον γνώμην ἔχοντες ἐκθέσωσι τοὺς ὑπὲρ ταύτης λόγους τῶν, ἢ δὲ Ἐκπαίδευσίς ἐκφέρῃ ὠρισμένην γνώμην περὶ τοῦ ἐισημένου ζητήματος, ὅπερ δὲν εἶναι ἀνάξιον λόγου δι' ὅλους μὲν τοὺς διδασκάλους, ἰδίᾳ ὅμως διὰ τοὺς ἐν χωρίῳ βιοῦντας καὶ διὰ τοὺς τὸ πρῶτον διοριζομένους.

Τὰ πρῶτα γράμματα ἔμαθον παρὰ διδασκάλου, ὅστις ἐπληρώνατο ὑπὸ τῆς κοινότητος τοῦ χωρίου μου. Δὲν ἐνθυμοῦμαι πόσος ἦτο ὁ μισθός· θὰ μοὶ μένη ὅμως ἀνεξίτηλον ἐν τῇ μνήμῃ μου τὸ πόσον ἡ οἰκογένειά μου περιεποιεῖτο τὸν διδασκάλον ἐκεῖνον, καὶ ὅπως σεβασμὸν ἔτρεφον ἐγὼ πρὸς αὐτόν. Δὲν ὑπῆρχεν ἡμέρα, καθ' ἣν νὰ εἶχομεν ἑορτήν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ μας καὶ νὰ μὴν προσεκαλοῦμεν τὸν διδασκάλόν μου, ὅστις πράγματι ἤρχετο, ἐὰν δὲν ἦτο καὶ ὑπ' ἄλλης οἰκογενείας προσκεκλημένος· δὲν ὑπῆρξεν ἡμέρα, καθ' ἣν νὰ εἶχομεν ἐξαιρετικόν τι φαγητόν, ἢ φροῦτον καὶ νὰ μὴ ἐστέλλομεν μερίδα καὶ εἰς τὸν διδασκάλον. Πόσον δὲ οἱ γονεῖς μου ὑπελήπτοντο τὸν διδασκάλον καὶ ὅποιαν προθυμίαν ἐδείκνυον ὁσάκις ἤρχετο εἰς τὴν οἰκίαν μας. Ἐγὼ δὲ ἡσθάνομην ἀπειρον χαρὰν μετὰ σεβασμοῦ ἐπὶ τῷ ὅτι παρεκαθήμην τῷ διδασκάλῳ ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ. Πόσον δὲ ἐπέδρα κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς ἔπαινος ἢ εἰς ψόγος. Πολλάκις ἐγὼ αὐτὸς παρεκάλουν τοὺς γονεῖς μου νὰ μοὶ δώσωσι τι, ἵνα προσφέρω τῷ διδασκάλῳ μου, διότι ἤθελον νὰ φαίνωμαι, ὅτι ἐγὼ τὸν ἐνθυμοῦμαι περισσότερο τῶν ἄλλων μαθητῶν, διότι ἤθελον νὰ τὸν εὐχαριστήσω, διότι ἤθελον νὰ δεῖξω τὴν ἰδιαιτέραν μου πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, ἐὰν ὄντως ἔτρεφον, καὶ τρέφω εἰσέτι πρὸς τὸν ἀγαθὸν ἐκεῖνον διδασκάλον, ὅστις ὄχι μόνον ἐμέ, ἀλλὰ πάντας τοὺς μαθητὰς ἡγάπα ὡς παιδία του, ὅστις ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως εὐρίσκατο μαζί μας μαλακὰ μα-

λακὰ διδασκῶν καὶ συμβουλευῶν ἡμᾶς, χωρὶς ποτε νὰ μεταχειρισθῇ ὄχι μόνον βράβδον ἀλλ' οὐδὲ κἀκὸν λόγον.

Ὅπως δὲ συνεδέετο ἡ ἐμὴ οἰκογένεια πρὸς τὸν διδασκάλον, καὶ ὅ,τι ἡσθάνομην ἐγὼ πρὸς αὐτόν, τοιοῦτοτρόπως συνεδέοντο ἅπασαι αἱ τοῦ χωρίου μου οἰκογένειαι καὶ τὸ αὐτὸ ἅπαντες οἱ μαθηταὶ ἡσθάνοντο πρὸς αὐτόν. Παντοῦ προὔτιματο ὑπὸ τῶν χωριανῶν, εἰς πᾶν ἐζητεῖτο ἡ γνώμη του. Καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ οἰκογενειακὰ ἐπενέβαινε καὶ διὰ τοῦ ἡπίου του τρόπου καὶ τοῦ μιληρίου του λόγου ἐπεβάλλετο. Ἦτο τέλος πάντων ὁ συμβουλάτωρ ὄλων καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπ' ὄλων προὔτιματο. Τὸν ἐσέβοντο καὶ προσεπάθουν πῶς νὰ τὸν εὐχαριστήσωσι πᾶσαι αἱ οἰκογένειαι τοῦ χωρίου, ὄχι μόνον διότι «Ἄνοιγε τὰ μάτια τῶν παιδιῶν τῶν», ἀλλὰ καὶ διότι ταῖς ἦτο ὁ μόνος παρήγορος εἰς πᾶσαν περίστασιν. Εὐτυχῆς ὁ διδασκάλος ἐκεῖνος, εὐτυχέστερα ἢ τοῦτον ἔχουσα κοινότης, καὶ εὐτυχέστατοι ἡμεῖς οἱ μαθηταὶ του, ὅτινες τὸν ἐσεβόμεθα καὶ τὸν ἡγαπῶμεν, καὶ ὅτι ἐς παντὶ τρόπῳ διὰ τε τῆς συμπεριφορᾶς μας καὶ ἐπιμελείας προσεπαθοῦμεν νὰ τὸν εὐχαριστήσωμεν, διότι ἐγνωρίζομεν ὅτι μᾶς ἀγαπᾷ.

Σχῶν τὴν τύχην νὰ εἶμαι καὶ ἐγὼ ὁ μαθητῆς ἐκεῖνου διδασκάλου καὶ παραβάλλον ἑμαυτὸν πρὸς ἐκεῖνον εὐρίσκω ἐκεῖνον πληρέστερον πληροῦντα τὸν προορισμὸν τοῦ διδασκάλου, ἢ ἐμὲ αὐτόν, εὐρίσκω ἐκεῖνον τελειότερον ἐμοῦ, εὐρίσκω τέλος ὅτι ἐγὼ ὁ μορφωθείς κατὰ τὸ νέον σύστημα ἐν διδασκαλείῳ, ὁ διδασκῆς καὶ μελετήσας Παιδαγωγικά, Ψυχολογίαν, Λογικὴν καὶ τόσα ἄλλα μαθήματα, δὲν φέρω ὡς διδασκάλος τὰποτελέσματα, τὰ ὅποια ἐφέρεν ἐκεῖνος, ὅστις ἐγνωρίζε κατὰ τὸ τότε λεγόμενον μόνον τὰ κοινὰ γράμματα· διότι ἐκεῖνος μὲν ἦτο διδασκῆς καὶ μορφωτῆς ὄχι μόνον τῶν μικρῶν παιδιῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλης ἐκείνης τῆς μικρᾶς κοινότητος, ἐγὼ δὲ μόλις κατορθῶν νὰ μεταδώσω ὀλίγας ξηρὰς γνώσεις εἰς τοὺς μαθητὰς μου. Καὶ ἴσως κατορθῶ νὰ μεταδώσω εὐχερέστερον τὰς γνώσεις τῆς Γεωγραφίας ἢ ἄλλου μαθήματος, ἀλλὰ νὰ διαπλάσω δι' αὐτῶν δὲν τὸ κατορθῶ. Καὶ δὲν αἰσχύνωμαι ὁμολογῶν τοιοῦτόν τι; ὄχι, διότι λέγω τὴν ἀλήθειαν, καὶ διότι ἐνδομύχως ἐπιθυμῶ νὰ εἶμαι τοιοῦτος, οἷον φαντάζομαι τὸν τέλειον διδασκάλον, ἀλλὰ δὲν τὸ κατορθῶ χωρὶς νὰ γνωρίζω καὶ διατί. Ἴσως ὅμοιοί μου θὰ εἶναι πολλοὶ συνάδελφοι, ὅτινες ἐνδομύχως αἰσθάνονται τὸ ὅτι ἐγὼ καὶ ὁμολογοῦσι τοῦτο. Ἀλλὰ πταίουσιν οὗτοι; ὄχι, διότι δὲν τὸ θέλουσιν. Ποῖα λοιπὸν τὰ αἷτια; Ἴσως εἰσὶ πολλά τοιαῦτα, ἐγὼ ὅμως ὡς ἐν παρούσῳ καὶ τὸ ὅπως ἀδιάφορον τῆς δεῖξαι τῆς δεῖ κοινότητος πρὸς τὸν διδασκάλον καὶ τοῦ διδασκάλου πρὸς τὴν κοινότητα, τὸ ὅπως ἀσχετον τῶν οἰκογενειῶν πρὸς τὸν διδασκάλον καὶ τοῦ διδασκάλου πρὸς τὰς οἰκογενείας τῶν μαθητῶν του.

Ὡς ἐκ τοῦ ἀσχετοῦ τῶν οἰκογενειῶν καὶ ἐπομένως τῶν γονέων πρὸς τὸν διδασκάλον, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐκλείπει πᾶς σεβασμὸς καὶ ὑπόληψις αὐτῶν πρὸς τοῦτον, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθίσταται ἀδύνατον νὰ ἀναπτυχθῇ ποιά τις οἰκειότης μεταξὺ διδασκάλου καὶ μαθητοῦ, ἧς οἰκειότητος ἀποτελέσμα νὰ εἶναι τὸ ἀνέκφραστον διὰ λέξεως ἐκεῖνο αἶσθημα τῆς συμπαθείας, τῆς ἀγάπης, τοῦ ἔρωτος, τὸ αἶσθημα τὸ ὅποιον ἅπαντες οἱ μεγάλοι παιδαγωγοὶ ἀπαιτοῦσι νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ διδασκάλου καὶ μαθητοῦ, τὸ αἶσθημα, τὸ ὅποιον ἡσθάνθη ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πρὸς ἐκεῖνα τὰ μικρὰ παιδία, τὸ αἶσθημα τὸ ὅποιον ἀνεπτύσσετο μεταξὺ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ παιδαγωγοῦ καὶ τοῦ τροφίμου του. Χωρὶς δὲ τοῦ αἰσθηματος τούτου, χωρὶς νὰ ἀφομοιωθῶμεν ταῖς ἀπαλαῖς ἐκείναις καρδίαις τῶν μαθητῶν μας, χωρὶς νὰ συνδεθῶμεν πρὸς αὐτοὺς τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ ποινῶμεν ἡμεῖς δι' αὐτοὺς καὶ αὐτοὶ δι' ἡμᾶς, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ μας τοιαύτη σχέσις, ὥστε ἕκαστος νὰ προσπαθῇ πῶς νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τὸν ἑτερον (ἐὰν τοῦτο ἐπιτυγχάνετο, δὲν θὰ εἶχομεν ποτε ἀνάγκην βράβδου, οὐδὲ οἱ μαθηταὶ θὰ ἀνησύχουν) χωρὶς λέγω τούτων ἀδύνατον νὰ διαπλάσωμεν μαθητὰς, ἀδύνατον νὰ ἐκπληρώσωμεν τὸ δι' ὅπερ προωρίσθημεν. Διὰ τοῦτο ἀντὶ παντὸς ἄλλου μοὶ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀναγκαιότατον τὸ πῶς νὰ ἐπιτευχθῇ τοιαύτη τις σχέσις μεταξὺ διδασκάλου καὶ μαθητῶν, τὸ πῶς νὰ συνδεθῶσι διὰ τοῦ αἰσθηματος τῆς ἀγάπης. Πρὸς τοῦτο ἀπαραίτητος μοὶ φαίνεται ἡ ἀνάπτυξις στενοτέρας συναναστροφῆς καὶ οἰκειότητος τοῦ διδασκάλου πρὸς τοὺς μαθητὰς, ἧτις καὶ ἐν τῷ σχολείῳ μὲν ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ ἡπίου τρόπου τοῦ διδασκάλου, διὰ τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ ἐν τοῖς παιγνιδίοις, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τῆς σχέσεως τοῦ διδασκάλου πρὸς τὰς οἰκογενείας τῶν μαθητῶν του. Ἐνδειξις δὲ τῆς σχέσεως ταύτης δέον νὰ ᾧσιν αἱ συχναὶ ἐπισκέψεις, ἢ πρόσκλησις τοῦ διδασκάλου εἰς γεῦμα, ἢ ἀποστολὴ ἐκλεκτοῦ δώρου, καὶ ἐν γένει διὰ τοιούτων μέσων, ὥστε νὰ ἐμφανηται ὅτι καὶ ὁ διδασκάλος ἀποτελεῖ μέλος τῆς οἰκογενείας. Καὶ ἡ προσφορὰ δῶρων μοὶ φαίνεται μία ἐνδειξις οἰκογενειακῆς σχέσεως, ἐνδειξις ὅτι τὸν σκέπτονται ὀλίγον τὸν διδασκάλον οἱ γονεῖς, μέσον δι' οὗ ἐπέρχεται οἰκειότης τις μεταξὺ διδασκάλου καὶ μαθητοῦ, μέσον δι' οὗ ἀναπτύσσεται ἡ διατηρεῖται ἡ τοιαύτη οἰκειότης, ἧς ἀποτέλεσμα πάντοτε εἶναι ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸν διδασκάλον καὶ οὐχὶ ἡ κατὰ-

πτωσις τοῦ ἀξιώματος τοῦ διδασκάλου. Ἄς βεβαιωθῶμεν περὶ τούτου παρατηροῦντες ὅτι εἰς μέρη, ἐνθα προσφέρουσι δῶρα, σέβονται περισσότερο καὶ τιμῶσι καὶ ἀγαπῶσι τὸν διδασκάλον καὶ οἱ κάτοικοι καὶ οἱ μαθηταί. Τούτων ἐνεκα ἀποφαίνομαι ἐγὼ τούλαχιστον ὅτι ὅπου τοιαύτη συνήθεια ἐπικρατεῖ δέον νὰ διατηρῆται.

Ἐν Δαδίῳ τῇ 16 Ἰουνίου 1895.

Διατελῶ
Λάμ. Καταφυγιώτης
 διδάσκαλ. Ἰπποδασκαλείου

ΠΑΙΔΙΑΙ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ

ΥΠΟ

ΕΠΑΜ. Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ
 δημοδιδασκάλου Ὀξυλλίου τῆς Κύμης

Κλωσσα. — Ἡ παιδία αὕτη παίζεται καὶ ὑπὸ δύο μόνον παιδῶν ὡς ἀκολουθῶς. Ὁ μὲν εἰς τῶν παίζοντων λαμβάνει ἐντὸς τοῦ κοίλου καὶ τῶν δύο χειρῶν του ἠνωμένων χῶμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου καρφόνουσι ξυλάριόν τι, ἢ κλαδίσκον, ἢ ἄλλο τι εὐδιάκριτον ὀπωσσοῦν σημεῖον· ὁ δ' ἕτερος κλείων διὰ τῶν δύο χειρῶν του καλῶς τοὺς ὀφθαλμούς του, ὡδηγεῖ αὐτόν περαιτέρω εἰς ἀπόστασιν οὐχὶ βεβαίως πολλῶν βημάτων ἀπὸ τοῦ σημείου, ἀφ' οὗ ἐξέκίνησαν, καὶ ἐνταῦθα διατάσσει αὐτόν νὰ καταθέσῃ τὸ χῶμα μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ σημείου χωρὶς νὰ ἀνοίξῃ καθόλου τοὺς ὀφθαλμούς του, οὕτω δ' ἐπαναφέρει αὐτόν καὶ πάλιν εἰς τὸ σημεῖον ἐξ οὗ ἀνεχώρησαν· ἐν ταῦθα δὲ ἀποσύρει καὶ τὰς χεῖράς του ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ὡδηγεῖ αὐτόν διὰ γραμμῆς ἐλικοειδοῦς, πολλάκις ἐπιστρέφων ἐπὶ τὰ ἴδια του βήματα, ὅπως οὕτω καταστήτῃ δυσεῦρετον τὸ μέρος ἐνθα κατέθεσε τὸ χῶμα. Ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμούς προσπαθεῖ τώρα νὰ εὕρῃ τὸ μέρος ἐνθα κατέθεσε τὸ χῶμα· ἐὰν δ' εὕρῃ αὐτὸ ταχέως, ἐπαναλαμβάνεται τὸ παιγνίδιον, ἀλλασσομένης καὶ τῆς θέσεως τῶν παικτῶν. — Τοῦτο λέγεται καὶ στραβὸς παππᾶς.

Πεταεῖ, πετάεε. — Εἰς ταύτην λαμβάνουσι μέρος πολλοὶ παῖδες, παίζεται δὲ ὡς ἐξῆς. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν παίζοντων κἀθηται ἐν τῷ μέσῳ, οἱ δὲ λοιποὶ περὶξ αὐτοῦ θέτοντες τὸν λιχανὸν τῆς δεξιᾶς ἐπὶ τοῦ γόνατος τῆς μάννας, ὅπου καὶ αὕτη ἔχει τὸν ἰδικόν της. Ἡ μάννα ἀρχίζει νὰ

λέγη κατὰ σειράν διάφορα ὀνόματα πραγμάτων, ζῶν, πτηνῶν κ. λ. π. λέγων πρὸ ἐκάστου αὐτῶν πετάει, πετάει, καὶ ἀνασηκῶνων τὸν λιχανὸν τῆς. Οἱ λοιποὶ ὅμως παῖκται καθήκον ἔχουσι νὰ ἀνασηκώσωσι μὲν καὶ αὐτοὶ ταχέως τὴν χεῖρα, ἂν τὸ ἀναφερθὲν ἦτο πτηνόν, νὰ μὴ ἀνασηκώσωσι δὲ ταύτην, ἂν τὸ ὑπὸ τῆς μάννας λεχθὲν ἦτο ὄνομα ζῶου ἢ ἄλλου τινὸς πράγματος· ἄλλως ὁ ἐξ ἀπροσεξίας μὴ σηκώσας τὴν χεῖρα ταχέως εἰς πετῶντα, ἢ ἀνασηκώσα ταύτην εἰς μὴ πετῶντα, καταδικάζεται ὑπὸ τῆς μάννας νὰ μιμηθῇ τὴν φωνὴν τοῦ ὄνου, τοῦ κυνός, νὰ σηκώσῃ ὠρισμένον βᾶρος, ἢ καὶ νὰ ὑποστῇ βραδύσιμους ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν πολλᾶκις ὁ αὐτὸς σφάλλεται. Εὐνόητον, ὅτι ἡ μάννα διὰ νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς παίζοντας λέγει ταχέως μετὰ λέξιν φανερόνουςαν πτηνόν, ἄλλην φανερόνουςαν πρᾶγμα ἢ ζῶον μὴ πετῶν, καὶ τὰ νάπαλιν· π. χ. πετάει πετάει ὁ σπίνος — πετάει πετάει ὁ σχολίνος. Πετάει πετάει τὸ σκυλί—πετάει τὸ πουλί. Πετάει πετάει ὁ κότσικας, (θάμνος) πετάει πετάει ὁ κόσσυφας κ, τ. τ.

Πετρόδια. — Τὸ προσφιλὲς τοῦτο παιγνίδιον ἰδίως τῶν κορασίων παίζεται κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Ἐκατέρω τῶν παιζουσῶν ἔχει ἐννέα μικρὰ λιθάρια, ἀφ' οὗ δὲ ῥίψωσι κληρὸν τίς θὰ παίξῃ πρώτη, αὕτη λαμβάνουσα πάντα τὰ λιθάρια ἐπὶ τοῦ κοίλου τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ἀναρρίπτει αὐτὰ καὶ προσπαθεῖ ἐπιστρέψασα τὴν χεῖρα νὰ δεχθῇ, ὅσον ἐνεστί πλείονα ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ταύτης, τὰ ὅποια ῥίψασα πάλιν ἐπάνω καὶ ἐπαναστρέψασα τὴν χεῖρα πρέπει νὰ δεχθῇ πάντα ἐπὶ τοῦ κοίλου τῆς χειρὸς, εἰ δὲ μὴ, ἠττάται. Ἐὰν δὲ ἐπιτυχῶς λάβῃ πάντα, τότε θέτει αὐτὰ εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, καὶ λαμβάνουσα ἀνά ἐν διὰ τῆς δεξιᾶς ῥίπτει ἐπάνω, προσπαθοῦσα ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ νὰ ἀνασηκώσῃ ἐκ τῶν κατὰ γῆς λιθαρίων ἐν, δύο ἢ καὶ πλείονα κατὰ τὴν εὐκολίαν καὶ τὸ ἀνερριμμένον ἐν τῇ αὐτῇ χειρὶ νὰ δεχθῇ. Κατόπιν λαμβάνει καὶ ἄλλο ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀριστερᾷ λιθαρίων καὶ προσπαθεῖ πάλιν νὰ ἀνασηκώσῃ καὶ ἄλλα ἐκ τῶν κατὰ γῆς κατὰ τὸν, ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη, τρόπον μέχρις οὗ πάντα σηκώσῃ. Ἐὰν δ' ἢ παίζουσα ἠττηθῇ, ὅπερ συμβαίνει ἢ ἐὰν δὲν κατορθώσῃ νὰ δεχθῇ τὸ ἀνερριμμένον λιθάριον, ἢ δεχθῇ μὲν τοῦτο, δὲν δυνηθῇ ὅμως νὰ λάβῃ καὶ ἐκ τῶν κατὰ γῆς, ὅσα προσεπαθήσῃ, τότε δίδει εἰς τὴν ἑτέραν τὰ ἐν τῇ ἀριστερᾷ λιθάρια καθὼς καὶ τὰ κατὰ γῆς, κρατοῦσα μόνον

ὅσα ἐκ τῆς γῆς ἐπιτυχῶς ἀνεσήκωσεν. Οὕτω ἐξακολουθεῖ τὸ παιγνίδιον ἢ δευτέρα μέχρις οὗ πάντα ἀνασηκώσωσι, ὅποτε μετροῦσι ταῦτα καὶ ἐκείνη ἣτις ἀνεσήκωσε περισσότερα, κτυπᾷ τόσας εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἑτέρας, ὅσα εἶναι τὰ λιθάρια τὰ ὅποια περισσότερο ἐκείνης ἀνεσήκωσεν. — Ὑπὸ τῶν κορασίων παίζονται ἐπίσης καὶ τὰ πεντάλιθα κατὰ τὸν ἐν τῇ «Ἐκπαιδεύσει» περιγραφόμενον τρόπον.

Τσίμπου τσίμπου. — Ἡ παιδιὰ αὕτη ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐν Λάσται τῆς Πορτυνίας παιζομένην «κουροῦναν»· παίζεται δὲ ὡς ἀκολουθῶς. Πολλοὶ παῖδες κάθηνται ὁμοῦ, θέτοντες πάντες τὸν λιχανὸν τῆς δεξιᾶς τῶν ἐπὶ τοῦ γόνατος τῆς μάννας, ἣτις ἄδουσα τὸ ἀκόλουθον ᾄσμα τῶν παιδίων μεταφέρει κατὰ πειρὰν εἰς ἐκάστην λέξιν τοῦ ᾄσματος τὴν χεῖρα τῆς ἀπὸ τοῦ λιχανοῦ τοῦ ἐνὸς παιδιοῦ εἰς τὸν λιχανὸν τοῦ ἄλλου καὶ οὕτω καθεξῆς, μέχρις ὅτου τελειώσῃ τὸ ᾄσμα ἔχον ὡς ἐξῆς — «Τσίμπου τσίμπου τὸ λεπτὸ, τὸ λεπτὸ τὸ σιγανὸ, παίρνει ὁ Μᾶρος τὸ κοντάρι καὶ κτυπάει τὸν καθαλλάρη· ἦντα θέλεις καθαλλάρη; θέλω μά. θέλω ξά, θέλω κόκκινη φωλιά, νὰ φωλιάσω τὸ παιδί ἴσα ἴσα μὲς' τ' αὐτὴ Ἄδοντας κουτσάδοντας ἀντε πέρα περισσότερα, ποῦ τρυγαίς τὸν ἀγέρα.» Εἰς οὗ τινος δὲ τὸν λιχανὸν τελειώσῃ τὸ ᾄσμα, οὗτος εἶναι ὁ ὑποκρινόμενος τὴν «περιστέραν» καὶ μεταβαίνει περαιτέρω. Οἱ ἐναπομείναντες καθὼς καὶ ὁ ἀρχηγὸς λαμβάνουσιν ἕκαστος ἐν ὄνομα μυστικῶς· ἢ δὲ μάννα ἀπαριθμοῦσα ταῦτα μεγαλοφώνως εἰς τὴν περιστέραν, τῆς προτείνει νὰ ἐκλέξῃ ποῖον θέλει. Οὕτινος δὲ τὸ πλαστὸν ὄνομα ἀναφέρει ἢ περισσότερα, εἶναι ἀναγκασμένος νὰ τὴν μεταφέρῃ ἐπὶ τῆς βράχειός του εἰς τὴν θέσιν τῆς, ἐκτὸς ἐὰν ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα τῆς μάννας, ὅποτε αὕτη τὴν διατάσσει νὰ ἔλθῃ μόνη φέρουσα μάλιστα καὶ ἓνα λίθον ἢ ἄλλο τι βᾶρος εἰς τὰς χεῖράς τῆς.

Καϊκάκι. — Δύο παῖδες στρέφουσι πρὸς ἀλλήλους τὰ νῶτα καὶ συμπλέκουσιν ἐκ τῶν ὀπισθεν τὰς χεῖρας. Εἶτα ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν κύπτει πρὸς τὰ ἐμπρὸς τόσον, ὥστε νὰ ἀνασηκῶνῃ ἐπὶ τῆς βράχειός του τὸν ἕτερον βλέποντα πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἀρχίζει ὁ ἐπόμενος διάλογος ἐρωτῶντος τοῦ πρὸς τὰ κάτω κύπτοντος.

— Τί βλέπεις; — Οὐρανό.

— Τί πατεῖς; — Γῆ.

— Τί τρῶς; — Μαρούλι.

— Νὰ σὲ κόψῃ τὸ τσεκούρι.

Μετὰ τοῦτο ὁ πρὸς τὰ ἄνω βλέπων κύπτει, φέρων οὗτος τώρα ἐπὶ τῆς βράχειός του τὸν ἕτερον, ἐξακολουθεῖ ὁ ἴδιος διάλογος καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρις οὗ κουρασθῶσι.